

Z A P I S N I K
sa 47. sjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore,
održane 20. aprila 2015. godine

Štednica je počela u 10 sati.

Štednici je predsjedavala Nada Drobnjak, predsjednica Odbora.

Štednici su prisustvovali članovi/ice Odbora: mr Branka Tanasijević, Žana Filipović, Nikola Gegaj, Draginja Vuksanović, Ljerka Dragičević, prof.dr Jelisava Kalezić, dr Ljiljana Đurašković i doc.dr Branka Bošnjak.

Štednici je prisustvovao: Šučko Baković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Rad sjednice pratili su predstavnici medija.

Za sjednicu je, jednoglasno, utvrđen sljedeći

D N E V N I R E D:

1. Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014. godinu
2. Tekuća pitanja

Prije prelaska na rad po utvrđenom dnevnom redu, Odbor je usvojio zapisnik sa 44. sjednice Odbora, bez primjedbi.

Prva tačka – Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014. godinu

Predsjednica Odbora Nada Drobnjak podšetila je da saglasno članu 137 st. 2 i 4 Poslovnika Skupštine, Odbor razmatra izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014. godinu u dijelu svoje nadležnosti, kao zainteresovano radno tijelo, i svoje mišljenje dostavlja Odboru za ljudska prava i slobode, kao matičnom odboru, na dalji postupak.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković prezentovao je izvještaj o radu za 2014. godinu, sa aspekta rodne ravnopravnosti, ukazujući na činjenicu da je statistika, u odnosu na prethodne izvještajne periode, unaprijeđena i da institucija Zaštitnika nastoji da doprinese i statističkom prikazivanju po polu, kroz poštovanje Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

U ovoj izvještajnoj godini, od ukupno 576 pritužbi Zaštitniku, žene su podnijele 187 pritužbi ili 32,47%, što je više nego u prethodnoj godini u kojoj su žene podnijele 150 pritužbi ili 24,54% u odnosu na ukupan broj.

Kao i prethodnih godina, pritužbe žena su se odnosile na zabranu diskriminacije (11), prava deteta (62), odugovlačenje sudskog postupka (27), pravo iz radnog odnosa i pravo na rad (21), pravo na pravično i nepristrasno suđenje u svim pravnim postupcima i pred različitim organima vlasti (9), pravo iz socijalne zaštite (8), pravo na mirno uživanje imovine (6), pravo na pravni lijek i djelotvornu zaštitu (6), prava lica lišenih slobode (6), pravo na zdravstvenu zaštitu i pravo na zdravstveno osiguranje (4), pravo na obrazovanje (3), pravo na penzijsko i invalidsko osiguranje (3), pravo na slobodu i sigurnost ličnosti (3), očigledne zloupotrebe procesnih ovlašćenja (2), pravo na državljanstvo (2), pravo na povraćaj imovine (1), pravo iz oblasti preduzetništva (1), pravo na djelotvoran pravni lijek (1), zdravu životnu sredinu (1), sloboda privređivanja i sloboda preduzetništva (1), zabrana mučenja i surovog neljudskog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja, zabrana samovoljnog hapšenja, pritvaranja ili proganjanja (1).

Žene su podnosile pritužbe na rad: javnih službi 59, državnih organa 33, sudova 34, organa lokalnih samouprava 17, tužilaštva 10, policije 7 i ostalih subjekata 27 (privredna društva, finansijske organizacije i slično).

Od ukupnog broja predmeta u radu po pritužbama žena (primljenih u 2014. godini i prenešenih iz prethodne godine), nakon sprovedenog postupka, okončano je 95,07% predmeta.

U pogledu ocjene stanja ljudskih prava u pojedinim oblastima, Šučko Baković je saopštio da su se građani i u 2014. godini najviše žalili na rad organa državne uprave, kojima se najviše obraćaju, jer u okviru državne uprave ostvaruju svoja prava, a u odnosu na sudove i druge subjekte ostvaruju zaštitu svojih prava. Organi javne uprave često ne odlučuju po zahtjevima građana i neopravdano dugo vode postupak, a u nekim slučajevima organi donose više puta istu ili sličnu odluku o određenom zahtjevu.

Pritužbe građana na rad sudova u 2014. godini u porastu je u odnosu na prethodnu godinu. Međutim, njihovo učešće u broju svih primljenih pritužbi je smanjeno za 16,31%. Smanjenje učešća broja pritužbi koje se odnose na rad sudova u ukupnom broju podnijetih pritužbi Zaštitniku, rezultat je rasta ažurnosti sudova i njihovog angažovanja na rješavanju starih predmeta, kao i uvođenja u naš pravni stistem dva pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, i to: zahtjeva za ubrzanje postupka (kontrolni zahtjev) i tužbe za pravično zadovoljenje.

U Izvještaju je konstatovano da je stvarajući pravni okvir za poštovanje načela rodne ravnopravnosti, Crna Gora podigla standarde zaštite temeljnih prava u dijelu koji se tiče zakonodavstva. Međutim, suštinska ravnopravnost i materijalizacija principa kroz uočljivi efekat u društvu još uvijek traži dodatno angažovanje države i društva u cjelini. Ravnopravnost polova u velikoj mjeri još uvijek je stvar načela, a ne dokazane prakse. Da bi se situacija promijenila, nužne su promjene u društvenoj svijesti i načinu razmišljanja o ulozi žene u globalnom društvu, koja za razliku od ranijih obaveza sada sve više biva značajan ekonomski faktor unutar porodice i šire društvene zajednice. Ukoliko je kroz određene indikatore i moguće doći do relevantnih činjenica o (ne)jednakosti polova (uglavnom na temelju statistike), onda se više pažnje mora posvetiti njenom tzv. neformalnom radu i rizicima kojima se žene izlažu u vremenu ekonomskih kriza i zaostajanja u procesu tranzicije. Tokom diskusije, Šučko Baković je informisao članove/ice Odbora da je Evropska komisija u svom posljednjem izvještaju za 2014. godinu, konstatovala ograničeni napredak u oblasti rodne ravnopravnosti.

Homofobija, naslijeđeni stereotipi, predrasude i nasilni trendovi karakterišu odnos prema pripadnicima različitih seksualnih opredjeljenja, odnosno LGBT osobama. U pogledu ostvarivanja prava na javno okupljanje ove populacije ostvaren je značajan napredak. Međutim, i dalje ima slučajeva fizičkih napada i ugrožavanja ovih osoba. Još uvijek nemamo adekvatnu reakciju nadležnih organa, prije svih organa gonjenja. Po ocjeni međunarodnih organizacija u tom pogledu najveći napredak ostvarila je policija.

Najveći problem sa kojim se suočavaju osobe sa invaliditetom jeste niska svijest društva o njihovim pravima, mogućnostima i potrebama. Iako je posljednjih godina postavljen normativni okvir za ostvarivanje i zaštitu prava na ravnopravnost osoba sa invaliditetom, društveni položaj ove vulnerabilne grupe je i dalje nepovoljan. Prije svega, neophodno je preduzeti niz mjera da bi se obezbijedila njihova faktička ravnopravnost i uključivanje u društvene tokove. Postojeći trenutak traži potrebu da se insistira na dosljednom poštovanju prava za osobe sa invaliditetom, jednako kao i za sve druge kategorije koje su zbog svojih fizičkih i psihičkih predispozicija u stanju da budu „više viđene i da se čuju“. To ne može biti razlog za inertno ponašanje države, niti za uskraćivanje onoliko prava koliko ovoj kategoriji po prirodi čovjeka pripadaju, uključujući i način na koji se ta prava mogu ostvariti – bilo putem ostvarenih rješenja, bilo putem sudskih i drugih postupaka u kojima se ta prava ostvaruju prinudnim putem (prekršajnom ili građanskopravnom sankcijom).

U ostvarivanju prava djeteta, zapaža se određeni napredak u oblastima koje su uključene za razvoj i unaprjeđivanje prava i položaja djeteta. Napredak je ostvaren kroz započete reforme socijalne i dječje zaštite, reforme u oblasti obrazovanja i reforme maloljetničkog pravosuđa. Sprovedenje reformi bi trebalo ubrzati stvaranjem uslova za dosljednu primjenu Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, donošenjem podzakonskih akata i uspostavljanjem standarda usluga u ovoj oblasti.

U odnosu na prava koja se garantuju i štite, odnosno koja pripadaju manjinskim narodima i drugim manjinskim zajednicama, između ostalog, ukazuje se na nesrazmjernu zastupljenost u državnim organima i organima lokalne samouprave.

Stanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava kao i mjere koje se preduzimaju od strane nadležnih državnih organa i organa lokalne samouprave u cilju njihovog obezbjeđenja i dalje je ispod standarda koje propisuju potvrđeni i objavljeni međunarodni dokumenti u ovoj oblasti. Veliki broj građana i dalje živi na ivici siromaštva i u stanju je socijalne potrebe. Mnogi građani dugo čekaju na zaposlenje, često se i lako ostaje bez posla, naročito u privatnom sektoru, a ima i zaposlenih koji ne primaju zarade. I dalje je posebno težak položaj ranjivih grupa i pojedinaca, kao što su stara lica, lica sa invaliditetom i Romi.

Po ocjeni Zaštitnika, stanje u sistemu ljudskih prava i sloboda tokom 2014. godine karakterisano je brojnim reformskim procesima i izvjesnim napretkom u odnosu na prethodni izvještajni period. Zaštitnik je, u okviru svojih ovlaštenja i nadležnosti, ovim izvještajem uvažio pluralizam mišljenja, posebno ukazao na najosjetljivije elemente sistema, određene nedostatke i dao preporuke radi poboljšanja stanja i unaprjeđenja ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori.

U raspravi su učestvovali: Nada Drobnjak, dr Ljiljana Đurašković, prof.dr Jelisava Kalezić, mr Branka Tanasijević i zaštitnik ljudskih prava i sloboda Šučko Baković.

Predsjednica Odbora Nada Drobnjak, konstatujući promjenu metodologije u izradi Izvještaja za 2014. jer su svi podaci vidljivi i prate ih komentari koji su po njenoj ocjeni dobri, istakla je važnost datih mišljenja na pojedine predloge zakona, posebno na mišljenja koje je Zaštitnik dao na tekst Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji će pomoći Odboru, kao matičnom, prilikom njegovog razmatranja.

Na pitanje Ljerke Dragičević – da li je do sada bilo pravosnažnih presuda za mobing, Šučko Baković je odgovorio da institucija Zaštitnika nije u saznanju da je usvojen ijedan tužbeni zahtjev osobe koja je mobingovana. U Izvještaju je naglašeno da je mobing pravni institut novijeg datuma u našem zakonodavstvu – antidiskriminacionom i radnom i da još uvijek nema dovoljno razumijevanja ovog instituta koji je teško dokaziv. Mišljenja je da su odluke sudova početne, jer još uvijek nemamo sudsku praksu, koja je veoma značajna, posebno kod primjene novih instituta i da zato treba primjenjivati principe o dokazivanju zemalja koje ovaj institut imaju duže vrijeme u svom zakonodavstvu. Broj podnijetih pritužbi (u izvještajnoj godini bilo ih je samo pet) nije pokazatelj stvarnog stanja u društvu. Veoma malo osoba koje su mobingovane odlučuje se za prijavljivanje, jer je mobing obično vezan za rad, pa se osoba rijetko odvaži da pokrene postupak pred Zaštitnikom, ili u skladu sa Zakonom o zabrani zlostavljanja na radu, jer rizikuje da zbog toga izgubi posao. Zaštitnik je podsetio da je posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, u aprilu 2014, mobing brisan iz odredbi ovog zakona, te se samim tim ovlaštenja i ispitni postupak u ovom smislu ograničavaju samo na one situacije kada se mobing vrši prema nekom ličnom svojstvu žrtve povrede, u kom slučaju nema smetnji za ispitni postupak po osnovu diskriminacije. U radu na pritužbama po osnovu mobinga, ove i prethodne godine, svi podnosioci pritužbi su ukazivali isključivo na vertikalni mobing (kada nadređeni zlostavlja hijerarhijski podređenog na poslu).

Prof.dr Jelisava Kalezić, uz ocjenu da je Izvještaj veoma detaljno urađen, ukazala je da nedostaju određene analize odnosno podaci iz kojih obrazovnih i društvenih grupa su učesnici u predmetima koji su dospjeli do Zaštitnika. Po njenom mišljenju, promjene u društvu, dijelom neminovne a dijelom generisane promjenama u vlasničkim odnosima, dovele su i do problema u okviru radnih organizacija odnosno na poslu. Sa ograničavanjem učešća u odlučivanju povećava se obespravljenost kao i mogućnost trpljenja, ili sukoba. Jedina brana nijesu niti zakoni, Ombudsman, niti sudstvo, već podizanje građanske svijesti i reagovanje u svakoj konkretnoj situaciji kad se uoči da nešto nije u redu. Po pravilu, najugroženiji su oni koji su i materijalno najugroženiji, ali to nije isključivo pravilo. Ona je sugerisala da se u narednom periodu u okviru institucije Zaštitnika prati i analizira i socijalni položaj podnosilaca žalbe.

U datom odgovoru Šučko Baković je saopštio da institucija Zaštitnika nema podatke o socijalnom statusu podnosilaca pritužbe, odnosno žrtve kršenja ljudskih prava, ocjenjujući datu sugestiju korisnom i da će biti ozbiljno uzeta u razmatranje, jer je i to jedan od načina da bi se moglo sagledati i iz kojeg socijalnog miljea dolaze žrtve čija su prava kršena.

Dr Ljiljana Đurašković postavila je pitanje – na koji način možemo da pomognemo žrtvama porodičnog nasilja i povećamo njihovu fizičku zaštitu u toku i po okončanju postupka, jer je evidentno da ona izostaje. U Izvještaju nevladinih organizacija koje su sprovele monitoring se konstatuje da su ključni nalazi praćenja predmeta iz krivičnog postupka u vezi sa nasiljem u porodici razlog za zabrinutost, jer izostaje fizička zaštita žrtava u toku, a najčešće i po okončanju postupka. Na blagu kaznenu politiku ukazuju i dostupni statistički podaci – evidentna je tendencija izricanja uslovnih kazni (66%), a veliki je i broj odbijajućih i oslobađajućih presuda (52%) u 2013. godini. To dovodi u pitanje svrhu prijavljivanja nasilja – kako opštu prevenciju tj. sprječavanje počinitelaca u ponavljanju djela, tako i pristup pravdi i zaštitu žrtava, ali i društvenu osudu nasilja. Tokom diskusije dr Ljiljana Đurašković je ukazala i na povećano vršnjačko nasilje koje se odvija i u osnovnim i srednjim školama i podržala Zaštitnikovu tendenciju da se stvaraju multidisciplinarni timovi koji bi radili u svim školama.

Odgovarajući na pitanje Šučko Baković je naglasio da se u Izvještaju detaljno govori o nasilju i da je u izradi Izvještaja uložena napor da se statističkim pokazateljima potkrijepe zaključci. Ukazano je da nedostaje jedinstvena statistika što predstavlja ozbiljan problem, na koji je ukazala i Evropska komisija u svom izvještaju. Sve institucije moraju vršiti svoj zadatak i timski raditi, jer je Crna Gora preuzela veoma dobar model zaštite od nasilja i potrebno je analizirati učinak dosadašnjeg perioda izvršavanja zakona i utvrditi konkretne mjere za poboljšanje onih mjera koje se pokazuju neefikasnim ili neodgovarajućim. Uz to posebnu pažnju treba posvetiti žrtvama porodičnog nasilja, jer su one osobe na koje se prevaljuje sav teret, pa i onda kada se sankcija izriče samom počiniocu.

U datom komentaru mr Branka Tanasijević ocijenila je Izvještaj za 2014.godinu, u tehničkom smislu najboljim do sada jer u poređenju sa prethodnim sadrži više podataka i novina i primjenom inoviranih metodoloških postupaka izrade, uporedivost podataka od osnivanja institucije do sada sa uspjehom se može pratiti. Tokom diskusije ukazala je na pojedine teme koje su prvi put prikazane u Godišnjem izvještaju o radu ove institucije. Apostrofirala je pitanje zaštite prava djece u medijima i data mišljenja o pojedinim predlozima zakona, među kojima je i mišljenje o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o rodnoj ravnopravnosti, koji je u skupštinskoj proceduri. Uz osvrt na istraživanja koja su realizovana u prethodnom izvještajnom periodu, mr Branka Tanasijević postavila je pitanje Zaštitniku – da li je u izvještajnoj godini bilo istraživanja u oblasti prava djeteta.

Šučko Baković je saopštio da je institucija Zaštitnika u prošloj godini imala više istraživanja u oblasti prava djeteta i da su nastavljene aktivnosti neposrednog rada sa decom, u okviru ranije započetih projekata „Obrati se Zaštitniku“ i „Djeco pišite Ombudsmanu“. Aktivnosti predstavljaju direktnu komunikaciju sa decom osnovnoškolskog uzrasta putem kreativno-edukativnih radionica, fokus grupa i tribina. U 2014. godini je započeto formiranje Mreže zlatnih savjetnika, raspisivanjem javnog poziva deci, odabirom zlatnih savjetnika i formiranjem same mreže. Mreža zlatnih savjetnika ima cilj da okupi zainteresovanu decu Crne Gore, koja će učestvovati u radu Zaštitnika, tako što će biti u direktnoj komunikaciji sa predstavnicima Institucije i svojim idejama, predlozima, sugestijama i stavom učestvovati u zaštiti i unaprijeđenju dečjih prava. Zaštitnik je od velikog broja prijavljene dece odabrao 10 članova mreže koji su izborom postali zlatni savjetnici Zaštitnika. U cilju približavanja institucije Zaštitnika deci i ostvarivanju direktne komunikacije sa decom, Zaštitnik u okviru svoje aktuelne internet stranice ima poseban dio namijenjen deci kao i blog putem kojeg se deca direktno obraćaju Zaštitniku.

Nakon rasprave, Odbor je jednoglasno podržao Izvještaj i predložio Odboru za ljudska prava i slobode, kao matičnom odboru, da predloži Skupštini da prihvati Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2014. godinu.

Druga tačka – Tekuća pitanja

U okviru ove tačke dnevnog reda predsjednica je informisala Odbor o održavanju XVII Cetinjskog parlamentarnog foruma, na temu »Ljudska prava i rodna ravnopravnost u sektoru bezbjednosti i odbrane«, 28. i 29. aprila t.g. Učešće u radu najavili su članovi/ce Odbora: Nikola Gegaj, Ljerka Dragičević i prof.dr Jelisava Kalezić. Ranije je najavljeno da će moderatorica na temu „Rodna ravnopravnost i upravljanje sektorom bezbjednosti i njegova reforma“ biti predsjednica Odbora Nada Drobnjak.

Takođe, dogovoreno je da do naredne šednice Odbor odredi predstavnika/cu koji/a će učestvovati u Radu radne grupe za izradu II Izvještaja po CEDAW Konvenciji.

Šednica je završena u 11 sati i 30 minuta

SEKRETARKA ODBORA
Snežana Grupković,s.r.

PREDŠEDNICA ODBORA
Nada Drobnjak,s.r.

